

innhold

Vil redde lomvien

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) er alvorlig bekymret for lomviens tilbakegang og ber om mer penger for å finne ut av problemet.

Side 4

Kutt i Kartverket

150 ansatte må gå i Statens Kartverk. — Dette er for jævlig, sier tidligere miljøvernminister Thorbjørn Berntsen.

Side 7

Mer batteriretur

Vi blir stadig flinkere til å samle inn batterier, og nå kan du også få returpant på batterier.

Side 8 og 9

PCB-alarm

Oppholder du deg mye i rom hvor det er benyttet PCB-holdig materiale? En svensk undersøkelse har funnet høye verdier av PCB i inneklimate.

Side 9

Fra nei til tja

Valgresultatet i Russland har ført til at motstanderne av Kyotoavtalen er svekket.

Side 10

Blå eller grønn gran?

Lurer du på hva fargespillet i juletreet ditt kommer av. Da bør du lese denne saken.

Side 10

Full av plast

Tamponger, fiskegarn, kondomer, plastposer og annet søppel skaper store problemer for sjøfuglene i Nordsjøen. Hver eneste havhest (store bildet) har en håndfull fremmedlegemer i magen. (Foto: Save the North Sea)

Hvert år kaster vi mellom 20 og 40 000 tonn søppel rett i Nordsjøen. Resultatet er at sjøfugler får fullt av plast og andre fremmedlegemer i fordøyelsessystemet. Det samme gjelder for fisk og pattedyr. Ingen kjenner de økologiske konsekvensene av forsøplingen. Side 3

Hemmelige vurderinger

Mens verdens miljøvernministre møttes i Milano for å diskuterte hva man skal gjøre med klimautfordringene, vurderte medlemmene av vår hjemlige regjering åpning av Lofoten og Barentshavet for oljeboring. Idet N&M Bulletin går i trykken er utfallet av både klimaforhandlingene og drakampen om oljeboring i nord, uviss.

Olje- og energiminister Einar Steensnæs har ifølge Aftenposten sørget for å hemmeligholde faglige miljøvurderinger av oljeboringen. Mens Statens forurensningstilsyn sine innspill til forrige konsesjonsrunde ble offentliggjort, har Krf-statsråden sørget for at de nå blir stemplet "unntatt offentlighet". Opposisjonen på Stortinget har reagert og krevd at vurderingene legges på bordet. Vi må si oss enige med Carl I. Hagen - et departement skal ikke kunne instruere et tilsyn om å hemmeligholde sine faglige råd. Hvorfor har vi fagdirektorer dersom de skal instrueres av politikere og byråkrater i departementene?

Hemmeligholdet passer imidlertid inn i mønsteret av hvordan regjeringen har taklet spørsmålet om boring i nord. De har levert en utredning om oljeboring i Lofoten og Barentshavet som ikke holder faglig mål. Miljødelen av utredningen har fått kraftig medfart av faginstanser som Norsk Polarinstitutt. At oljeindustriens interesser går foran miljøhensyn overrasker neppe mange, men hvis man må hemmeligholde miljøfaglige vurderinger, tyder det på at man ikke tror på oljeindustriens forsikringer om at det er trygt å bore i Barentshavet.

Vil resirkulere CD-plater

CD-plater kan bli et stort forurensningsproblem. Men Taiwanerne har løsningen, mener de.

CD-plater forurensne grunnvann og sedimenter med tungmetaller, hvis de havner på fyllinga. Hvis de brennes, kan plasten i dem bidra til dannelse av miljøgiften dioksin.

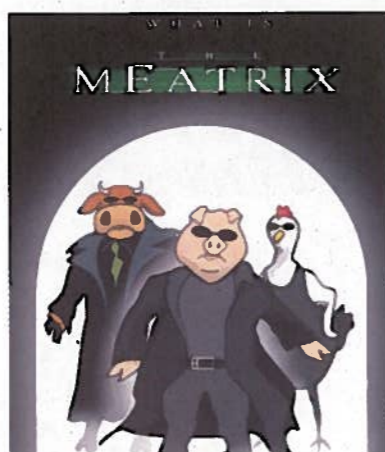
Taiwan, verdens største produsent av CD-plater, sier de vil få i gang en gjenvinningsordning fra midten av 2004. I følge samme avis produserer Taiwan 5,5 milliarder CD-plater årlig. Om-

lag 4,7 milliarder av disse eksporteres.

Undersøkelser utført av taiwanske miljømyndigheter viser at en CD-plate har en gjennomsnittlig levetid på ca. fire år.

Nå kommer The Meatrix

I The Meatrix er Leo en lykkelig gris på en familiegård, men når han spiser den røde pilen oksen Moopheus gir ham får han se hvordan virkeligheten ser ut. - Dette er løgnen vi forteller oss selv om hvor maten vi spiser kommer fra, forteller Moopheus.

Altså ikke Matrix, men Meatrix. En ny tegnefilm går som en farsott på nettet og retter høygaffelen mot det moderne landbruket.

— Helt fantastisk, mener Aina Edelmann.

"Alle" har etter hvert sett de berømte Matrix-filmene. Etter hvert har også millioner av mennesker sett The Meatrix, en animasjonsfilm på internett som er svært kritisk til moderne landbruk, og som oppfordrer oss som forbrukere til å gjøre noe med den industrialiserte måten vi skaffer oss mat på.

Den tre minutter lange filmen er laget av organisasjonen Global Resource Action Center for the Environment (GRACE), og er en del av GRACEs kampanje for å lære folk om helse og

miljøfarene ved å ha et industrialisert jordbruk.

— Selv uten å ha sett originalen mener jeg den er helt genial, sier prosjektleder for Bondens Marked, Aina Edelmann, til Bondebladet.

Ifølge Edelmann må norsk landbruk ta inn over seg at folk flest bor i byene, og at man må nå ut til dem på nye måter.

— Vi bør enten henge oss med på dette eller finne på morsomme ting selv, sier hun.

Filmen finner du på: www.free-rangegraphics.com

Genmodifisert gullfisk

En fluoriserende rød fisk kommer til å være det første genmodifiserte kjæledyret, melder Reuters nyhetstjeneste.

Den såkalte sebrafisken ble opprinnelig utviklet for å spore miljøgifter ved å lyse rødt når den fant giftene. Nå har imidlertid utviklerne fått lisens til å selge fisken som kjæledyr.

Hemmeligheten bak den fluoriserende effekten hos fisken kalt GloFish, er et gen hentet fra en sjøkorall. GloFish skal ifølge utviklerne ikke være noen miljøtrussel, da den ikke kan overleve utenfor tropiske områder.

Vi ønsker våre lesere en riktig god jul og et godt nytt år!

notiser

Så mye skrot i magen....

(Foto: Save the North Sea)

Hver eneste havhest har en liten håndfull plast og fremmedlegemer i magen. Hvis et menneske skulle hatt tilsvarende mengde i seg ville det fylt en slik eske. Ingen vet hvilke plager det fører med seg for fuglene og hvilke økologiske konsekvenser forsøplingen har.

Hvert år fyller vi på med søppel i Nordsjøen. Vi tror det blir borte, men det gjør det ikke. (Foto: Save the North Sea)

— 40 000 tonn søppel havner i Nordsjøen hvert år

Hvordan påvirkes livet i havet av de enorme søppelmengdene vi slenger i sjøen hvert år? Det er det ingen som vet.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

Det dreier seg ikke om farlige kjemikalier denne gang. I stedet handler det om fiskegarn, plastposer, blikkbokser, oljefat, emballasje og skrap. Hvert år havner minst 20 000 tonn søppel i Nordsjøen. Mengden er høyst usikker, kanskje er den dobbelt så stor.

— Vi opererer med 20 000 tonn søppel i Nordsjøen, men 40 000 tonn er sannsynligvis nærmere virkeligheten, sa Sverker Evans fra Naturvårdsverket på konferansen "Marint skrap - mer än bara en plastflaska på stranden" som ble holdt i Gøteborg nylig. Konferansen inngår i det delvis EU-finansierte pro-

sjektet "Save the North Sea". Samtlige Nordsjøland, både i og utenfor EU, er med.

INGEN HAR BRYDD SEG

Forskerne vet at tre fjerdedeler av avfallet synker til bunns. Resten flyter på overflaten, driver i de frie vannmasser eller havner i kystsonen. Forskerne antar at en stor del havner i magen til fisk, fugl og pattedyr. Undersøkelser av sjøfuglen havhest viser at hvert individ har en liten håndfull med plast, nylonrester etter fiskeredskap og isopor i magen. Det forskerne ikke vet er hva forsøplingen gjør med livet i, og ved havet.

— Så langt er det ingen som har brydd seg. Resultatet er vi rett og slett ikke har noen anelse

om konsekvensene, sier professor i marinbiologi, Rutger Rosenberg, ved Kristinebergs Marina Forskningsstasjon.

GAMLE HOLDNINGER - NYTT AVFALL

Mennesket har kastet søppel på havet så lenge det har ferdes der. Det har vært en allmenn oppfatning at søppelet blir borte når det går over bord, enten det er fra skip, fiskebåter eller fritidsfartøyer. Og, mens vi etter hvert har lært å rydde opp etter oss på land, fortsetter vi å kaste søppel over bord.

— Holdningene er uforandret. Det som har forandret seg er mengden avfall, og avfallets beskaffenhet. Mens det, inntil for noen tiår siden var trekasser,

matrester og andre nedbrytbare materialer, er det i dag plast, plast og plast. Dette avfallet forsvinner nærmest ikke, det bare hopper seg opp, sier Lars Drake fra Naturvårdsverket.

IKKE DET VANSKELIGSTE PROBLEMET?

Forsøpling er et av de mest unødvendige miljøproblemene som rammer Nordsjøen, men det er et problem det går an å løse, mener prosjektleder for Save The North Sea som samarbeider med offshoreindustrien, fiskere og fritidsbåtførere i samtlige av Nordsjølandene for at alt fra brusbokser til oljefat skal kastes på land.

NINA vil ha mer penger

Norsk institutt for naturforskning krever mer penger for å finne årsaken til lomviens katastrofale tilbakegang.

KARL. H. BROX
Natur & miljø Bulletin

Årets rapport fra *Det nasjonale overvåkningsprogrammet for sjøfugl* slår fast at situasjonen for alkefuglen lomvi nå er meget alvorlig langs norskekysten. Der som den negative trenden fortsetter, er det bare et tidsspørsmål før lomvien er borte som hekkefugl i mange av fuglefjellene, heter det i rapporten.

På Hjelmøy i Vest-Finnmark, som en gang hadde Norges desidert største lomvikoloni med 110 000 hekkende par i 1965, har antallet for eksempel rast nedover. I 1975 var det bare 75 000 par tilbake, i 1986 5000 par og i 1987 bare 1000 par. Siden den gang har nedgangen fortsatt og bestanden er nå nede i bare ti prosent av hva den var for 20 år siden. Tilsvarende nedgang er registrert også i flere andre fuglefjell som på Runde utenfor Ålesund og Vedøy i Røst. I begge disse fuglefjellene var hekkebestanden i sommer rekordlave.

OLJEKATASTROFE

På Vedøy var årets hekkebestand bare fem prosent av hva den var på begynnelsen av 1980-tallet. Da var den også der allerede redusert med 60 prosent av det den var i begynnelsen av 1960-tallet.

Seniorforsker Svein-Håkon Lorentsen, som har ført rapporten i pennen, sier at dagens restbestand på Hjelmøya er sterkt utsatt og lett kan bli fullstendig utradert som følge av en oljekatastrofe, enten etter et skipsforlis eller et utslipp ved leting eller utvinning i disse sårbare havområdene.

Når det gjelder årsakene til den sterke tilbakegangen har

Dersom den negative trenden for lomvien fortsetter, er det bare et tidsspørsmål før den er borte som hekkefugl i mange av fuglefjellene, heter det i en rapport fra *Det nasjonale overvåkningsprogrammet for sjøfugl*. (Foto: Tycho Anker-Nilsen)

Lorentsen ingen god forklaring.

— Tidligere var det stor dødelighet blant voksne fugler som druknet i fiskegarn, særlig drivgarn som ble brukt til laksefiske, men også torskegarn. Nå er jo drivgarnsfisket forbudt og selv om en del fugler fortsatt drukner i andre typer garn, er det i dag ikke dette som er hovedårsaken til at nedgangen fortsetter. Vi er, for å være ærlig, ikke sikre på hva årsaken er. En viktig grunn til det, er at vi bare har penger til å gjennomføre overvåkning av de endringer som skjer i bestandene på utvalgte steder langs kysten, sier han.

KLIMAENDRINGER

NINA-forskeren krever bevilg-

ninger fra Direktoratet for naturforvaltning for å komme til bunns i saken.

— Det kan være mattilgangen som svikter, det kan være noe galt med reproduksjonen, dødelighet blant de voksne av ukjente årsaker eller ennå ukjente følger av at klimaendringene begynner å påvirke de marine systemene.

Lorentzen ønsker i tillegg penger til en ny og grunnleggende telling av alle sjøfuglbestandene langs hele kysten.

— Et viktig poeng her er at det brukes store summer til å bygge opp oljevernberedskapen langs kysten. Samtidig har vi ikke god nok kunnskap til å gi råd om hvor utstyret bør plasseres med hensyn til vern av sjø-

Seniorforsker Svein-Håkon Lorentsen.

fugl, som er en prioritert oppgave, sier han.

KRITISK FOR FISKEMÅKE I SØR

Også andre arter sjøfugl er ifølge rapporten rammet av tilbakegang.

- Bestanden av havsule på Runde er nå større enn noen gang og teller ca 2000 par. Andre kolonier er imidlertid forlatt eller er gått kraftig tilbake.
- Lunden har vist en svak økning på Røst, men bestanden er likevel bare 30 prosent av det den var rundt 1980. På Sklinna er rundekolonien stabil i antall.
- Situasjonen for fiskemåke er kritisk langs Skagerrak-kysten, men god og stabil i Trøndelag og på Helgeland.
- Hekkebestandene av krykkje går tilbake langs hels kysten, bestanden på Runde er redusert med 80 prosent siden 1980 og på Sklinna med 90 prosent.
- Ærfuglbestanden fra Smøla og nordover til Lofoten er sterkt redusert. Inne i Trondheimsfjorden er bestanden halvert siden begynnelsen av 1980-tallet.

Mer positiv er utviklingen for våre to arter av skarv. Bestandene av storskarv er i vekst flere steder, og når det gjelder toppskarv har bestanden på Sklinna økt så sterkt at kolonien nå er en av verdens største for denne arten.

Ærfuglmaten tilbake ved Tautra

Trekvart år etter at veimoloen over Tautrasvaet ble åpnet kan forskerne slå fast at blåskjellene er på full fart tilbake til Svaet.

KARL. H. BROX
Natur & miljø Bulletin

— Vi er gledelig overrasket over hvor raskt det har gått, sier Per Gustav Thingstad ved Vitenskapsmuseet i Trondheim.

I høst har forskerne tatt 30 grabbprøver i Svaet, og disse viste at det allerede er store mengder blåskjell og andre typer muslinger på bunnen i den gjenopprettede strømmen, og ærfugler ligger allerede og beiter i strømvilten som sprer seg utover fra den 350 meter brede bruåpningen.

OVERRASKENDE STORE

— Så dette betyr at tiltaket med å åpne moloen har vært vellykket?

— Det er det ennå for tidlig å si noe sikkert om, selv om det ser bra ut. Mange av blåskjellene var overraskende store, noe som klart tilkjennegir at skjellene har fått gode betingelser igjen etter at vannstrømmen "ble slått på" igjen, sier Thingstad. Han minner imidlertid om at en reetablering av beiteforholdene for fuglene ute i Svaet bare er én

"Vi er gledelig overrasket over hvor raskt det har gått"

del av tiltakene på Tautra:

— Like viktig er det å få hekkebestanden på fote igjen, og for å få til det må det bli orden på rovviltsperran på brua som så langt bare har virket delvis.

FÆRRE REIR ØDELAGT

Norsk institutt for naturforskning har iverksatt et prosjekt som går ut på å sikre de nå fåtallige ærfuglene som fortsatt hekker på Tautra med et gjerde og på denne måten bidra til å øke bestanden. Ifølge lederen av prosjektet, Svein-Håkon Lorentsen, var det nedgang i hekkebestanden også i 2003, men den var mindre enn den har vært. I en rapport etter årets hekkesesongen skriver Lorentsen også at færre reir enn før ble ødelagt og at langt færre hunner ble

drept på reiret av rovdyr som mink, mår, grevling og rødrev.

MANGLER PENGER

Da bruåpningen ble offisielt markert i begynnelsen av mai, lovet både miljøvernminister Børge Brende og samferdselsminister Torild Skogsholm at det skulle bevilges penger til biologiske etterundersøkelser på Tautra. Vitenskapsmuseet og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har nå kommet frem til et program for slike undersøkelser med en kostnadsramme på 2,5 millioner kroner.

Veimyndighetene har allerede bevilget sin halvdel av dette, men miljømyndighetene henger etter. Ifølge miljøvernssjef Svein Karlsen hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag bør man imidlertid komme i gang med etterundersøkelsene med de midlene som allerede er på bordet, og både dette og andre forhold omkring situasjonen på Tautra skal drøftes på et møte mellom Fylkesmannen, Vitenskapsmuseet, vegvesenet og kommunen den 10. desember.

Slutt på kloakkutslipp i sjøen

Det blir slutt på at avrenningen fra septiktankene på Flekkerøy går urensset i sjøen.

— I løpet av neste år må det avklares når det skal komme et renseanlegg på Flekkerøy, sier seksjonssjef Jon Egil Vinje ved Fylkesmannens miljøvernvedlegg til Fedrelandsvænnen.

I dag er det bare gammeldags

rensing av kloakk på øya. Det betyr at all kloakken på øya går i septiktanker. Det som ikke stoppes i slamavskilleren, blander seg med vannet i ledningsnett og går ut i sjøen.

I dag er det 10 utslippssteder

rundt øya. Kommunen ønsker å redusere antallet til tre i løpet av tre år. Men nå sier altså Fylkesmannens fagavdeling at det neppe er noen vei utenom et skikkelig renseanlegg i løpet av noen år.

— Da er kjemiskrensning det mest aktuelle, sier Vinje.

Rovdyr tar mindre tamrein

Antallet tap av tamrein forårsaket av fredet rovdyr går ned. For reindriftsåret 2002/2003 ble det erstattet ca. 10 700 rein drept av fredet rovvilt. Dette er en nedgang på ca. ti prosent sett i forhold til forrige år.

Sammenliknet med reindriftsåret 2000/2001 har det vært en nedgang i erstattede tap på nesten femti prosent.

Det er jerven som tar flest rein på landsbasis. Til sammen 3915 rein ble erstattet som drept av jerv. Det er gitt erstatning for henholdsvis 2528 og 2357 rein som drept av kongeørn og gaupe.

For 1913 dyr har det ikke vært mulig å fastslå skadevolder, og dyrene er erstattet som drept av uspesifisert fredet rovvilt.

Bedret miljøtilstand i Nordøst-Atlanteren

Nye undersøkelser viser en positiv utvikling av miljøtilstanden i det nordøstlige Atlanterhav. Det er funnet synkende konsentrasjoner av miljøgifter i muslinger. Den samme utviklingen kan påvises i Middelhavet.

— Dette viser at internasjonal innsats i EU og under OSPAR-konvensjonen har en effekt, sier miljøvernminister Børge Brende.

Klagenemnd for miljøinformasjon

Den nye miljøinformasjonsloven har fått sin egen klagenemnd. Klagenemnda skal behandle klager over avslag på krav om miljøinformasjon som er fremsatt overfor private virksomheter.

— Denne klagenemnda er av sentral betydning for at miljøinformasjonsloven skal fungere etter sine intensjoner og for håndhevelsen av loven, sier miljøvernminister Børge Brende

Kjempetilbud for våre rubrikk-annonsører for 2004.

Tenker din bedrift miljø?

Har din bedrift en miljøprofil og ønsker å markedsføre dette?

22 innrykk gjennom hele året kun kroner 10.000,-
(Veil. pris for 1 inntrykk kroner 3.500,-)

Ønsker du mer info ta kontakt med vår annonsekonsulent:

Terje Korsmo
Telefon: 62 94 69 06
E-post: terje.korsmo@hsmedia.no

Natur & miljø
Bulletin

Annonser:

W&W
WALLENIUS WILHELMSSEN

**Sør-Trøndelag
Fylkeskommune**

**BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE**
Regionalavdelingen
Finansierer og utvikler
fylkets lokale- og regionale kollektivtrafikk!

**MELAND
KOMMUNE**
Kommunalteknisk avdeling

iris
www.iris-salten.no

TUSSA
www.tussa.no

TENK FØR DU HANDLER!
SORTER FØR DU KASTER!
SHMIL
Sandre Tideland Miljøverk
Telefon 75 11 39 50

Statkraft Grøner

LILLEHAMMER KOMMUNE
Kommunen med vernet kulturlandskap
og bygningsmiljø, rent vann og kilde-
sortering.

Møre og Romsdal Fylkeskommune

HENNIG OLSEN
Kremen av iskrem

VELUX®
TAKVINDUER
www.VELUX.no

Kraftige kutt i Kartverket

Statens Kartverk blir nærmest rasert neste år. 150 ansatte må gå, og en rekke oppgaver forsvinner. Blant annet blir Miljøenheten i Arendal lagt ned.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

— Dette er en rasering av noe som er bygd opp gjennom mange år. Det sier seg selv at stemningen er ganske laber her om dagen, sier leder Ivar Johan Jansen ved Statens Kartverks Miljøenhet. Enheten skal legges ned fra nyttår og hvor det blir av oppgavene er det foreløpig ingen som vet.

STATLIG AKSJESELSKAP

Statens Kartverket er inne i en omfattende omstilling. Oppgaver skal kuttes eller reduseres i stort omfang. Blant annet skal antall fylkeskartkontorer reduseres fra 18 til 12. Formidling og salg av monopolprodukter skal overføres til et nytt statlig aksjeselskap med basis i selskapet Norsk Eiendomsinformasjon as.

Den konkurranserettede virksomheten skal også skilles ut og selges til private aktører. Samtidig skal Kartverket gradvis overta ansvaret for tinglysing av fast eiendom frem til 2007.

150 MÅ GÅ

Som følge av omstillingen vil

150 medarbeidere i løpet av 2004 måtte forlate Kartverket, blant dem er de fem ansatte ved miljøenheten i Arendal.

— Vi har ikke fokusert på å drive business, og verdiøkende tjenester har heller ikke vært kjerneområdet for oss. Kundene våre har i hovedsak vært departementer, direktorater og fylkesmyndigheter. Vi jobber nå med å etablere et rammeverk for å tilby våre tjenester på en annen måte, men det er klart at det blir en mye større avstand til de etatene vi skal yte service overfor, sier Jansen.

Sjøkartverket er mindre berørt av den kommende nedbemanningen fordi

nykartleggingen av norskekysten skal skjermes, men også her er det utarbeidet en nedbemanningsplan.

(Illustrasjon: Anders Aaseth)

**Thorbjørn Berntsen:
— For jævlig!**
Tidligere miljøvernminister
Thorbjørn Berntsen ber
Børge Brende om å konsentrere seg om andre ting enn
å rasere Statens Kartverk.

Berntsen er sint og opprørt over utviklingen i Statens Kartverk, en utvikling han mener river ned det han selv bygde opp.

Thorbjørn Berntsen mener Børge Brende raserer det han selv bygde opp.

BYGD OPP GJENNOM ÅR

— Vi har gjennom mange år bygd opp en hypermoderne organisasjon med digitale kartsystemer og sjøkartnavigasjons-systemer som er unike.

Nå skal altså Børge Brende selge ut deler til private og skvise de ansatte. Dette er for jævlig! Sier Berntsen til NTL-organet Tjenestemannsbladet.

Ifølge Berntsen burde Brende konsentrere seg om andre ting enn å rasere Kartverket, som Berntsen selv beskyttet ved å sette foten ned for privatisering ved flere anledninger.

— Høyre privatiserer for privatiseringens skyld, men når de også går løs på infrastruktur og miljøforetak har de gått for langt, sier han.

Berntsen mener blant annet at kuttene i kartverket kan gå ut over de vernede områdene her i landet - en av Børge Brendes virkelige kampanjer.

STATENS KARTVERK

- Statens Kartverk skal ivareta Norges behov for landsdekkende geografisk informasjon, kartserier og eiendomsinformasjon. Ansvarsområdet omfatter Norges land-, kyst- og havområder og kysten rundt Svalbard. Kartverket er en forvaltningsbedrift under Miljøverndepartementet og er inndelt i fem divisjoner: Geodesi, Land, Eiendom, Sjø og Marked.
- Kutt i Kartverket vil blant annet ramme slik: Miljøenheten ved fylkeskartkontoret i Arendal legges ned, nasjonalt register over luftfartshindre reduseres, skredkartleggingen overføres til NGU, Geodesi reduserer aktivitetene men det er ennå ikke avklart på hvilke områder, fagarkiver reduseres, biblioteket legges ned, stab og interne tjenester reduseres, museet stenges og Prosjekt "Kartverkets historie" stoppes.

Vi samler inn mer brukte batterier

Vi blir stadig flinkere til å ta vare på brukte batterier. I år blir det samlet inn over 15000 tonn.

STONE MIKALSEN
Natur & miljø Bulletin

— Når vi passerer årsskiftet har vi trolig samlet inn over 15000 tonn brukte batterier og har dermed en innsamlingsgrad på over 95 prosent, sier Terje Juliussen i Batteriretur som administrerer innsamlingen sammen med Re-batt AS. Med innsamlingsgrad menes forholdstallet mellom mengden batterier som samles inn og mengden som blir solgt.

HAVNER I UTLANDET

I 2001 samlet Batteriretur inn 14.622 tonn, mens tallet i fjor lå på 14.688 tonn. I praksis skjer dette ved at batteriene leveres inn til de om lag 10 000 mottakssteder som finnes over hele landet. I hovedsak finnes disse i tilknytning til bil- og batteri-forhandlere, bensinstasjoner og kommunale avfallsplasser. Batteriretur har avtale med cirka 150 innsamlere, og kjøper batteriene fra dem for så å transportere dem videre til forsvarlige lagre. De innsamlede blybatteriene eksporteres til godkjente anlegg i Sverige og England. Blyet gjenvinnes, mens plasten enten blir material- eller energigjenvunnet.

FORBUDTE BATTERIER

Tungmetallene kvikksølv, bly og kadmium er blant de farligste miljøgiftene vi kjenner til. De er

FAKTA

BATTERIER

Miljøfarlige batterier: Knappceller og Knappcellbatterier: Kvikksølvoxid, sølvoxid, zinkluft, Alkaliske knappceller, Nikkel-Kadmiumbatterier og Blybatterier

Ikke-miljøfarlige batterier: Alkaliske batterier, brunsteinsbatterier, Litiumbatterier, engangsbatterier, Litium knappceller, Oppladbare (Li-ion) og Nikkel-Metallhydridbatterier

akutt og kronisk giftige og både bly og kadmium er kreftfremkallende. Tungmetallforbindelser er ikke nedbrytbare. Når de havner i naturen, vil de være skadelige i mange år.

AS Batteriretur og Re-batt AS samler inn bly- og nikkelkadmiumbatterier. Kvikksølvbatterier er i dag forbudt, men mange knappcellbatterier inneholder fremdeles noe kvikksølv.

Nikkelkadmiumbatterier (NiCd), som for øvrig ikke inneholder kvikksølv, (NiCd) er en type ladbare batterier. De kan erstatte vanlige lommelyktbatterier, men de fleste er spesialkonstruert til ulike formål som mobiltelefoner og elektroverktøy, og til nødstrømanlegg.

— Etter hvert skal nikkelkadmium erstattes med nikkelmetallhydrid og litium-ion, sier Juliussen.

Batterieksperter Kim Krondorf (t.v.) fra Batterystore & More og Vegard Lunde fra Trygg og Sikker gir folk en krone for hvert batteri de leverer tilbake. (Foto: Tone Mikalsen)

...Og her får du returpant på batterier

Hos Trygg og Sikker får du en krone for hvert innlevert batteri når du kjøper nytt.

STONE MIKALSEN
Natur & miljø Bulletin

Det høres ut som et lovforslag fra Miljøverndepartementet, men det er snakk om en frivillig ordning som nå er prøves i Norge. Trygg og Sikker samarbeider med den danske batteributikken Batterystore & More, der de har hentet ideen.

— Benytter folk seg av denne panteordningen?

— Noen gjør det. Men vi har

ikke fått markedsført dette skikkelig ennå.

I tillegg til at panteordningen er miljøvennlig skaper man også et lojalitetsforhold til kunden, sier Rene Dupuis i Trygg og Sikker.

Kim Krondorf fra Batterystore & More forteller at de på denne måten sikrer seg at batteriene blir levert på en miljøvennlig måte og ikke havner i naturen.

— Dessuten selger vi bare svanemerkede batterier, sier batteri-

ekspert Kim Krondorf fra Batterystore & More.

Han legger til at panteordningen har vært en stor suksess i Danmark.

Batterystore & More har nå en innsamlingsgrad på 25 prosent og mener folk trenger en økonomisk gulrot for å ta vare på naturen.

— Miljøministeriet i Danmark har vært svært positive til ordningen, sier han.

Krondorf minner også om at det er en betydelig miljøgevinst å hente hvis folk velger å lade batterier fremfor å kjøpe nye.

EU vil ha batteri i retur

Alle batterier i EU skal samles inn og gjenvinnes. Det foreslår EU-kommisjonen i et nytt batteridirektiv.

Forslaget innebærer at i fremtiden kommer alle batterier til å havne i forbrenningsanlegget eller på deponi, og derfor må de ulike metallene i batteriene kunne gjenvinnes.

Cirka 800 000 tonn bilbatterier, 190 000 tonn industri- og 160 000 tonn bærbarbatterier er i omløp i EU hvert år.

PCB-alarm i hus fra 60-tallet

Bruk av PCB-holdige materialer fører til høye PCB-verdier i inneluften i eldre hus.

STONE MIKALSEN
Natur & miljø Bulletin

Den svenske forskeren Niklas Johansson ved det Karolinska Institutet har i en ny undersøkelse avdekket at det er hundre ganger høyere PCB-verdier i inneluften i boligblokker der det var benyttet PCB-holdige fuger.

Kim Borgen, som er redaktør for nettstedet PCB.no, sier at vi også i Norge har en rekke slike bygg.

— Vi har mange fasader der det er benyttet PCB-holdig fugemasse. Typiske eksempler er norske rådhus fra 60-tallet med steinfasader. Vi har visst at slike fuger kan forurense jord inntil 500 meter fra bygget, men påvisning av innvendig forurensning har hittil manglet. Dersom PCB-nivået i inneluft stiger slik denne undersøkelsen tyder på, bør vi vurdere tvungen utskifting av PCB-holdige byggematerialer, mener Kim Borgen.

PCB INNEDØRS OGSÅ

Saken blir ikke bedre av at slike fuger også ble benyttet innen-dørs.

— PCB-holdige fugemasser ble benyttet mellom betong og andre materialer. Derfor finner vi det blant annet ved trapper og rundt dører og vinduer, avslutter Borgen.

Miljøgiften finnes også i murgips, maling gulvbelegg og elektrotutstyr.

SFT FORHOLDER SEG ROLIG

Bente Sleira i Statens forurensningstilsyn (SFT) mener det ikke er noen grunn til å krisemaksimere på grunn av den svenske PCB-undersøkelsen. Hun forteller det er gjort tilsvarende under-

PCB-ekspert i Bergfald & co, Tom Erik Økland. Redaktør for nettstedet pcb.no, Kim Borgen.

søkelser i Norge.

— Vi målte tydelig høyere PCB-verdier i rom der det var brukt PCB-holdig mørteltilsats enn i rom der det ikke var brukt PCB. Verdiene lå likevel godt under tiltaksgrenser som er fastsatt av tyske myndigheter. Det er heller ingen grunn til å engste seg da PCB i Norge gjerne er brukt på bad, kjellerrom og andre steder der folk oppholder seg lite.

PCB-EKSPERT ADVARER

PCB-ekspert Tom Erik Økland fra konsultantselskapet Bergfald & co karakteriserer SFTs holdning som rar.

— De oppsummerer sikkert riktig når de sier det er ingen grunn til å krisemaksimere. Men man finner tross alt PCB-holdige materiale i kjellere som mange har tatt i bruk. I tillegg er det mange som oppholder seg lenge på badet - jeg tenker da spesielt på den kvinnelige delen av befolkningen, sier Økland.

Han gjør også oppmerksom på at i mange fjøs kan en finne PCB-holdig materiale og bønder som har melkekyr bruker mye tid i fjøset.

— Her finnes det absolutt risikogrupper, påpeker Økland og ber samtidig myndighetene se litt historisk på PCB-problematikken som har ført til opprydninger i milliardklassen.

Russland nærmere Kyoto-ja

MILANO: Etter valget i Russland er motstanderne av Kyoto-avtalen svekket, viser en oversikt fra WWF. Russisk industri ønsker samtidig utenlandske investorer velkommen til å gjennomføre klimatiltak i landet.

AUDUN GARBERG
Natur & miljø Bulletin

Valget av ny nasjonalforsamling i Russland har svekket motstanderne av Kyoto-avtalen. Det hevder sjefen for WWFs klimaarbeid i Russland, Alexey Kokorin.

FÅ TILHENGERE

På de internasjonale klimaforhandlingene i Milano presenterte han en fersk undersøkelse av de nye representantene. Ifølge Kokorin er nå bare en drøyt fjerdedel av de 450 representantene i Dumaen - Russlands nasjonalforsamling - motstandere av klimaavtalen fra Kyoto. Tilhengerne må imidlertid vente med å slippe jubelen løs. Bare om lag hvert femte medlem i Dumaen støtter Kyoto-avtalen i dag. Kokorin mener imidlertid det er mulig å vinne støtte fra så godt som alle de representantene som ennå ikke har bestemt seg. Av-

talen trenger bare simpelt flertall - det vil si minst 50 - for å bli vedtatt.

NESTE HØST

Hele klimaavtalen henger nå på at Russland ratifiserer, først da vil den tre i kraft. Da en av president Vladimir Putins økonomiske rådgivere i slutten av november sa nei til russisk ratifikasjon, ble det av enkelte tolket som avtalens dødsdom, men utspillet ble senere avkrefret fra Kremli.

Alexey Kokorin regner med at president Vladimir Putin vil støtte avtalen, men først etter presidentvalget i mars neste år.

Kokorin mener det er mest sannsynlig at avtalen blir ratifisert neste høst. Han påpeker at Russland ønsker et sterkt FN. I tillegg kan landets ønske om å bli WTO-medlem bli knyttet opp mot ratifisering av Kyoto-avtalen.

Kyoto-avtalen binder Russland til å ikke ha større utslipp av drivhusgasser i perioden 2008-12, enn de hadde i 1990. Dagens utslipp ligger langt under dette nivået, men motstanderne hevder at avtalen vil begrense mulighetene for fremtidig vekst.

— Vi har nå en stabil økonomisk vekst. Regjeringens mål er 5-6 prosent vekst i økonomien hvert år. Det vil gi en vekst i utslippene av drivhusgasser på om lag 15 prosent frem til 2010. Da ligger vi fortsatt langt under vårt Kyoto-mål, sier Kokorin. Han innrømmer at en eventuell avtale for perioden etter 2012 kan komme til legge begrensninger

på landet, men påpeker at dette uansett vil være gjenstand for forhandlinger.

INDUSTRIEN POSITIVE

Kyoto-avtalen åpner for at land som Norge kan oppfylle deler av sine forpliktelser gjennom tiltak i andre land, såkalt felles gjennomføring. Russisk industri er svært positive til denne delen av avtalen, forteller Stepan Dudorev. Dudorev er direktør for den russiske karbon-sammenslutningen, som samler mange av de største forurenserne i russisk industri. Sammenslutningen mener man kan redusere Russlands utslipp med nærmere 900 millioner tonn CO₂ frem til 2020 ved felles gjennomføring av prosjekter. De største kuttene kan komme gjennom redusert energiforbruk. Dudorev trekker også frem muligheten for storstilt skogplanting i Russland, for å binde opp CO₂, noe Kyoto-avtalen også åpner for.

Noen trær er grønne, andre trær er blå....

I jakten på det perfekte juletreet bør du studere fargespillet i trærne. Blå eller grønn gran? Velger du gult havner du i baret.

TONÉ MIKALSEN
Natur & miljø Bulletin

Ulike arter innen slektene furu, gran og edelgran har store fargeforskjeller i baret, fra helt blått til sølvaktig grått til grønt eller gult. Hva julegrankjøperne foretrekker kan være et viktig argument for å drive foredlingsarbeid og reddyrt egenskapen.

— Men også fyldighet, symmetri, lite skader og god nålefasthet spiller inn når man velger juletre, sier prosjektleder Jan-

Ole Skage ved Skogforsk.

— Men hva er det som påvirker nålefargen?

— Blant annet nålestilling og forgreining. Viser mye av nålens underside blir inntrykket gjerne et sølvaktig eller blålig juletre, forteller Skage.

Grantrær som vokser på myr eller fattig lyngmark kan gjerne være gulaktig i baret, mens de som står på næringsrik fastmark oftest er grønne og frodige.

— Næringsubalanse kan være en årsak til at fargene en-

dres. Klorose er gulfarging av barnåler eller blad med lave klorofyllnivåer. Trær som dyrkes som juletrær har sjelden slike mangelsymptomer, og det er velkjent blant juletre dyrkerne at for å fremme mer blåfarge kan man tilsette balanserte mengder med gjødselstoffer, særlig magnesium og kalium, sier Skage.

Andre ting som påvirker fargen er lys, sopp- og insektangrep. Trær som vokser i skyggen vil få kortere og mer gule nåler enn trær som står lysåpent.

Det er mange ting som påvirker nålefargen på grana, blant annet nålestilling, forgreining og tilsetning av gjødselstoffer. (Foto: Norsk Pyntegrann)

Fire kilometer med bråk

Direktoratet for naturforvaltning vil ha vei inn i den nye nasjonalparken Skarvan-Roltdalen. Reineiere og naturvernere ber Børge Brende skjerpe sitt eget direktorat.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

DN anbefaler at det kan bygges en traktorvei inn i den planlagte Skarvan-Roltdalen nasjonalpark i fylkene Sør- og Nord-Trøndelag. Forslaget er et resultat av forhandlinger med Selbu kommune, og er kommet i stand for å imøtekomme beiteinteressene i området. Vel og merke ikke reinbeiteinteressene, men de interessene som har med kyr og sau å gjøre.

FORVALTE - IKKE ØDELEGGE

Fylkesleder Per Flatberg i Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag er oppgitt over DN's holdning i saken.

— Det kan da umulig være direktoratets oppgave å finne løsninger som ødelegger de naturverdiene de er satt til å forvalte, sier han.

Flatberg viser til at direktoratet selv tar til orde for at inngrepsfrie områder er en viktig del av vår nasjonale kulturarv, og at Stortinget har lagt klare føringer for å bevare disse områdene mest mulig intakte.

— Vi forutsetter at det må være DN's oppgave å følge opp disse målene, også når det settes inn press fra næringsinteressene.

SAMETINGET PÅ BANEN

Ifølge Flatberg vil en vei inn i området krympe den villmarkspregede sonen med 12 prosent.

— Dette vil ikke på noen måte være i samsvar med intensjonene i de tre stortingsmeldinger i 2002, som fokuserte på å bevare inngrepsfri natur, sier han.

Nå henvender Naturvernforbundet seg til miljøvernmini-

Veiløst og verdifullt. Roltdalen er noe så sjeldent som en helt isolert fjelldal. (Foto: Karl H. Brox)

ster Børge Brende og Sametinget for å få stoppet den omstridte veien.

— Vi vet vi har reineierne med oss, derfor håper vi at Sametinget og Naturvernforbundet kan bli en sterk allianse i denne saken. Når vi ber om et møte med miljøvernministeren er det for å forklare hvilken lukket, og derfor unik fjelldal Roltdalen er, og hvordan en vei vil ødelegge for nettopp dette, sier Flatberg.

MENER STATEN KAN BETALE

Flatberg mener beiteargumentet i seg selv ikke er god nok grunn til veibygging.

— Krøttera må da kunne drives over fjellet slik man har gjort i alle år. Staten kan i stedet betale bondene for arbeidet. Det blir billigere, dessuten ødelegges ikke naturverdiene og det isolerte preget i Roltdalen sier han.

REINEIERNE REAGERER

Og Flatberg får støtte fra reineierne i Essand reinbeitedistrikt.

— Dette inngrepet gir økt ferdsel og blir et hinder for utøvelsen av reindriften i området, sier formann i distriktet, Ivar Bransfjell, til Adresseavisen.

Reineierne stiller seg også uforstående til at miljøvernmyndighetene kan godta et slikt inngrep i et verneområde, og reagerer på at det har vært møte mellom representanter fra Selbu kommune og Direktoratet for naturforvaltning uten at reineierne, som blir sterkt berørt av

Per Flatberg er oppgitt over DN.

den planlagte veien, ble innkalt.

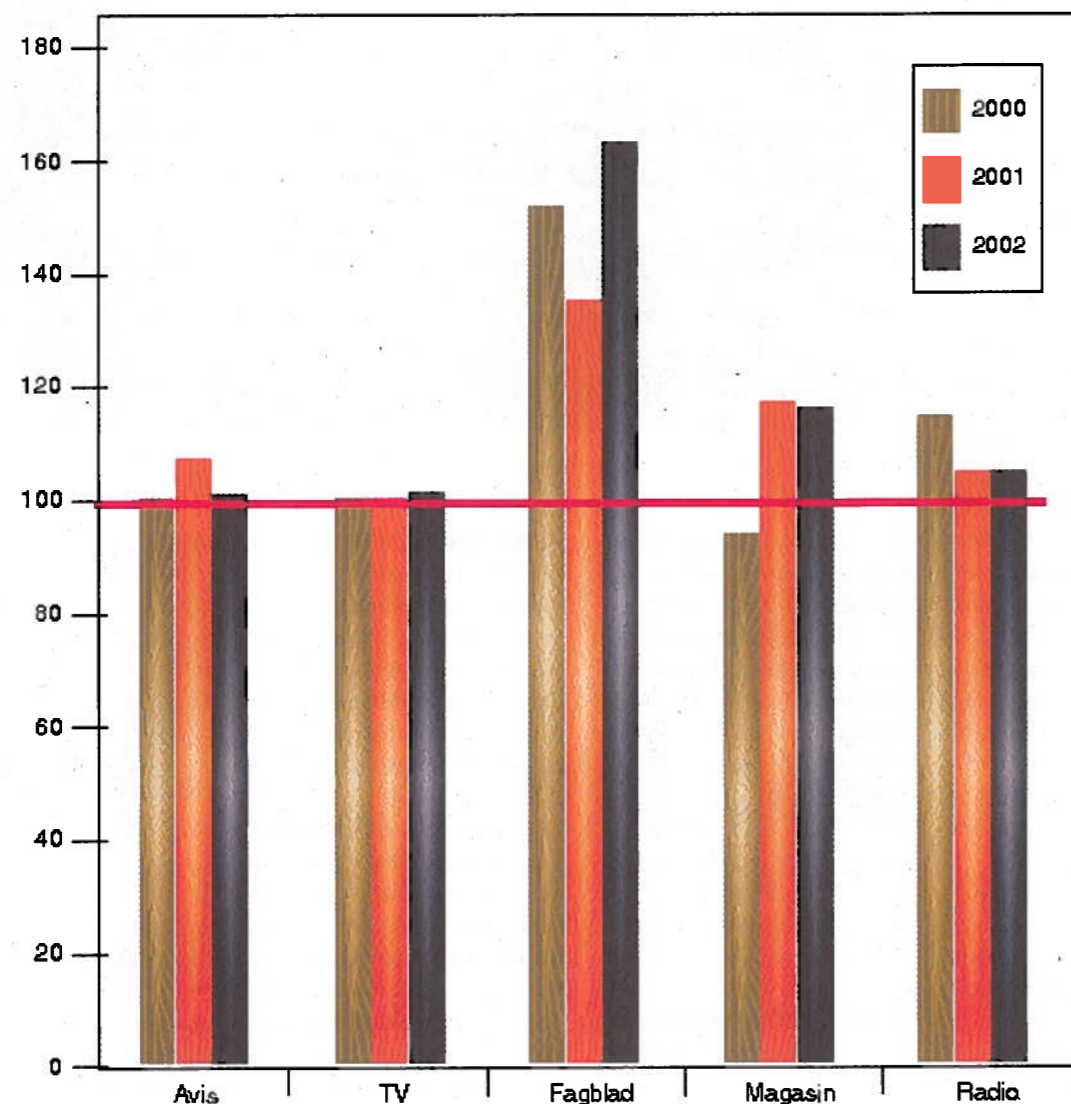
— Vi føler oss overkjørt av myndighetene, sier Bransfjell.

— Samene har bruksrettigheter i området og vi aksepterer ikke at de kan bli ødelagt.

NOFO
www.nof.no

I FAGPRESSEN TREFFER DU IKKE HVEM SOM HELST

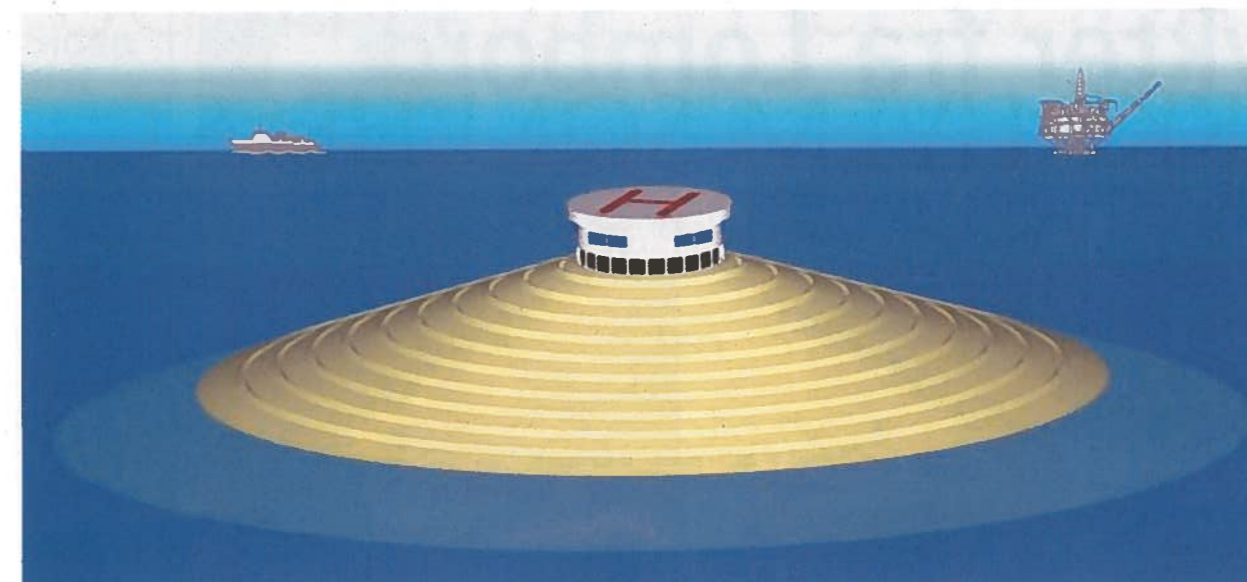
Det er det som er poenget.

Velg fagblad til annonseringen fordi:

Blant fagbladleseme er det 1,6 ganger flere som har innkjøp som hovedbeskjeftigelse enn i befolkningen forøvrig

Kilde: Norsk Gallup
R&M Affinnetal

SSG-anlegget er enklere og mer robust enn tidligere bølgekraftaanlegg. Prinsippet kan benyttes til landbasert og havbasert energi, og anlegget kan også produsere ferskvann.

Reodor tar bølgen

I forhold til bølgekraft blir vindkraft bare et vindpust. Men de enorme kreftene er et tveegget sverd for dem som ønsker å utnytte energien. En norsk "Reodor" har funnet løsningen.

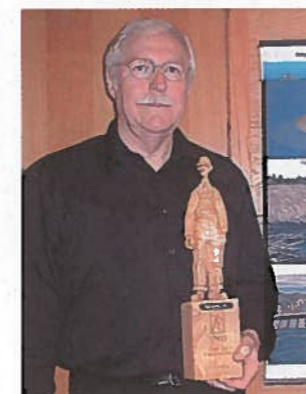
JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

For tiden etableres et nytt norsk selskap, Wave Energy AS. Aksjekapitalen er på 5 millioner kroner og en av eierne er oppfinneren Egil Andersen. Andersen fikk Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds Reodor-pris i 2002 for et nytt bølgekraftkonsept, det såkalte SSG-konseptet, og det er dette patentet som nå skal settes i produksjon.

— Vi skal bygge en skalamodell av anlegget slik at vi kan få demonstrert det i sjøen og ikke bare i demonstrasjonstanker. Modellen vil være klar i løpet av seks måneder, sier Andersen.

HAR VÆRT FOR DYRT

I århundrer har det vært kjent at det er enorme energimengder i havbølger. Men til tross for utallige konstruksjoner og oppfinnelser har det hittil ikke lyktes å lage et bølgekraftverk som kan ta ut all denne rene og for-

Oppfinner Egil Andersen fikk Reodorprisen 2002 for sitt bølgekraftkonsept, SSG. Nå skal anlegget produseres.

nybare energien med en tilfredstillende virkningsgrad og kostnad. De mange forskjellige konstruksjoner har kun en virkningsgrad fra omlag 2 prosent til 18 prosent, og en produksjonspris på fra omlag 1,80 til om lag 4,50 per kWh, ifølge Andersen.

I internasjonal sammenheng ansees en produksjonspris på 1,20 per kWh som en øvre akseptabel grense for fornybar energi. Verden venter derfor

fremdeles på at den endelige bølgekraft-løsningen skal dukke opp.

— Norge var verdensledende på denne teknologien på åttitallet, men etter at de to bølgekraftverkene til henholdsvis Kværner og Norwave ble ødelagt av stormer i Øygarden, dabbet interessen av, sier Andersen.

STORE KREFTER

— Hvorfor har det vært så vanskelig å utvikle bølgekraft i forhold til andre alternative energiformer?

— Bølger genererer enorme energimengder, om lag åtte ganger mer enn vind, og de kan gå over store avstander. De store kreftene, kombinert med konstruksjoner som ikke har vært enkle nok, har vært den store utfordringen. Stempler, stag og ventiler brytes i stykker - det må være enkelt, forklarer Andersen.

SSG-konseptet til Wave Energy er enkelt, og Andersen har tro på at det nystartede firmaet skal kunne "ta bølgen", ikke bare i Norge, men også i

Europa og andre deler av verden.

— Vi ser eksportmuligheter en rekke steder. Både i Europa og ellers i verden. Under en bølgekraft-messe i Irland nylig ble jeg oppsøkt av en politiker fra Hawaii som ønsket å bli løpende oppdatert på det vi holder meg, forteller en optimistisk Andersen.

Vi bruker mer fjernvarme

I 2002 var fjernvarmeforbruket i Norge 1.932 GWh. Det er 6,4 prosent høyere enn rekordnivået fra året før.

Likevel er dette bare en prosent av netto innenlandsk sluttforbruk av energi, opplyser Statistisk sentralbyrå.

Siden 1980-tallet har antallet fjernvarmeprodusenter ligget på litt over 20 bedrifter. Men i 2002 var tallet 35 bedrifter. Årsaken skyldes både flere produsenter og høyere produksjon.

Flykter fra Lomborg

Tre av styremedlemmene i det omstridte Institutt for Miljøvurdering trekker seg i protest.

AUDUN GARBERG
Natur & miljø Bulletin

Det danske institutt ledes av den omstridte statistiker Bjørn Lomborg, forfatter av boken "Verdens sande tilstand".

Nå trekker de tre vitenskapelig utnevnte styremedlemmene seg i protest. Årsaken er at instituttet skal arrangere konferansen "Consensus" i København. Der skal fremtredende økonomer finne løsninger på noen av klodens alvorligste problemer, slik som klimaendringer, finansiell ustabilitet, manglende utdanning og smittsomme sykdommer. Økonomene skal prioritere mellom problemene i sine svar på følgende spørsmål: "Hvis verdens land kunne bli enige om å bruke for eksempel 50 milliarder dollar på å forbedre verdens tilstand, hvilke prosjekter ville i så fall gitt de største nettofordelene?"

UREDELIGHET

— Valutastabilitet, sukker tidligere styremedlem Karl-Gustav Løfgren, ovenfor avisen Politiken.

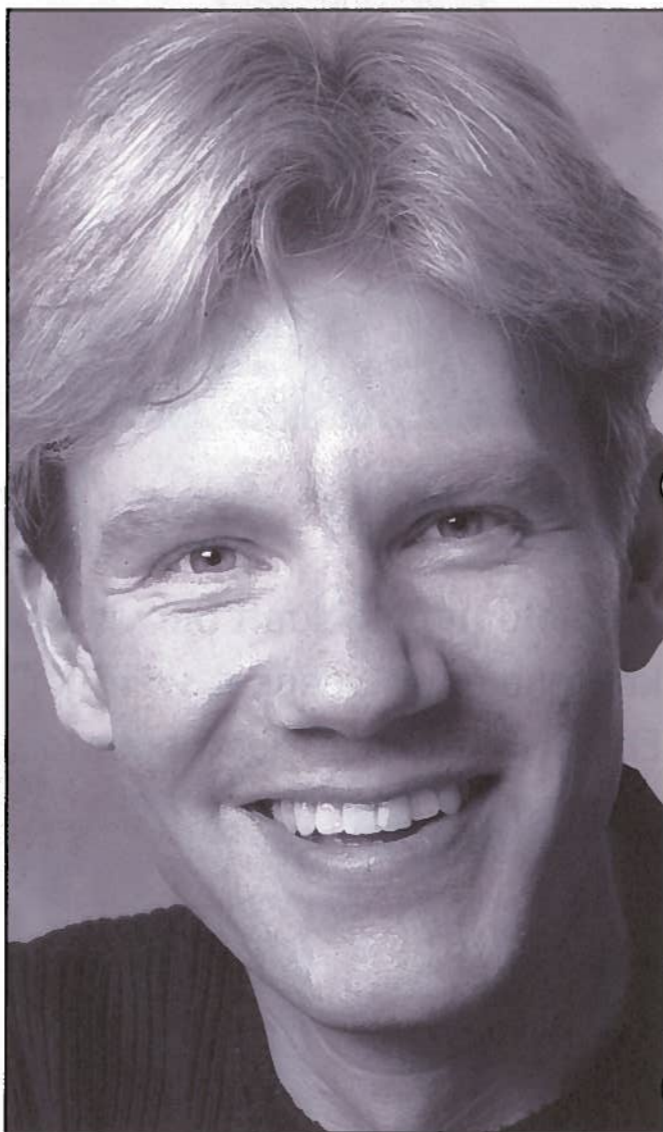
— Hadde det vært en sterkere miljøprofil i programmet, hadde vi nok ikke vært så kritiske, sier Løfgren som er professor ved Umeå Universitet.

De danske forskningsrådene som har nominert de vitenskapelige medlemmene av instituttets styre, er nå skeptiske til å utnevne nye medlemmer. De vil i hvert fall vite hva som er galt med instituttet, skriver Politiken.

I januar i år trakk den høyt respekterte professor Poul Hørmøes ved Danmarks Tekniske Universitet seg fra instituttets styre i protest. Det skjedde etter at Bjørn Lomborg ble tatt for brudd på god vitenskapelig skikk av utvalgene for vitenskapelig uredelighet.

FOLK LER

— Lomborgs institutt har jo fått det særmerke, at folk ler litt, når der kommer en rapport fra det. Man kan jo ikke være sikker på sakligheten av rapportene, sier Socialdemokratiets miljøtalskvinne Pernille Blach Hansen, som har lite til overs for instituttet.

Tre vitenskapelig utnevnte styremedlemmene har trukket seg i protest fra det danske instituttet som ledes av den omstridte statistiker Bjørn Lomborg, forfatter av boken "Verdens sande tilstand". Årsaken er at instituttet skal arrangere konferansen "Consensus" i København.

..og nå vil Lomborg rense drikkevannet

Institutt for Miljøvurdering skriver i en ny rapport at pesticider kan fjernes fra drikkevannet ved rensing.

Det er den danske avisa Politiken som melder dette og miljøminister Hans Christian Schmidt har lite til overs for forslaget. Pesticider er giftige sprøytestofe, som ikke brytes ned og til

slutt havner i drikkevannet.

Institutt for Miljøvurderings konklusjon er stikk i strid med dansk vannpolitikk, og Schmidt minner om at Danmark ikke skal basere sinn vannforsyning

på å få drikkevannet rensert.

— Det er regjeringens holdning at dansk drikkevann skal være urensert, slår Schmidt fast.

Institutt for Miljøvurderings direktør, Bjørn Lomborg, mener

at politikerne er totalt handlingslammet, når det dreiser seg om forurensning.

— Samtidig er de alltid parate til å investere store beløp i å forhindre at grunnvannet blir forurenset, sier Lomborg.

Siden sist

Forurensning

• Norske vannverk følger ikke de krav og forskrifter som foreligger for drikkevann, skriver Aftenposten. I perioden 1988-2002 ble 10 616 personer syke av smitteutbrudd fra drikkevann i Norge.

• Alle britiske barn har plutonium i tennene. Britiske myndigheter innrømmer at dette sannsynligvis skyldes utslipp fra Sellafield, skriver The Guardian.

Energi

• Filetering av norsk torsk i Kina krever fem ganger mer energi enn hvis man hadde gjort samme jobben i Norge, skriver Dagsavisen. Fra 2001 til 2002 øke eksporten av torsk til Kina fra 600 tonn til 3600 tonn.

• Lyse Gass har fått utflippstillatelse for gassrørledningen de bygger på Nord-Jæren. Statens forurensningstilsyn (SFT) setter ingen særvilkår for Lyses store gassutbygging, skriver Stavanger Aftenblad.

• Det totale forbruket av energi gikk i 2002 ned med 3 prosent sammenlignet med året før og har ikke vært lavere siden 1997. Nedgangen skyldes blant annet lavere aktivitet i industrien og redusert fyring fordi 2002 var varmere enn året før, melder Statsistisk Sentralbyrå.

Miljøgifter

• Svært høye verdier av polyklorerte bifenyl (PCB) er målt i torsk som er fanget ved Tyssedal i Sørfjorden, skriver Teknisk Ukeblad. PCB-innholdet er opptil 30 ganger over grensen for "meget sterkt forurenset".

Klima

Russlands visefinansminister sier til nyhetsbyrået at landet kan komme til å ratifisere Kyoto-avtalen. Dermed tilbakeviser han uttalelsene fra en av Putins økonomiske rådgivere som avviste avtalen i dens nåværende form.

Naturvern

• Kraftutbygging er viktigste årsak til at mange norske laksebestander har gått tapt eller er blitt sterkt redusert. Krav om minstevannføring anses som et av de mest effektive tiltak for å reparere skadene, skriver Aften-

posten med henvisning til utredningen "Bestandsstatus for laks i Norge 2002".

• Et forslag om å innlemme Vefsn i verneplan for vassdrag ble nedstemt med 23 mot 11 stemmer i Vefsn kommunestyre.

• 23 områder fordelt på 14 kommuner i Rogaland foreslås som "spesialområder for bevaring" i en ny fylkesdelplan, skriver Stavanger Aftenblad.

Avfall

• Bjørn Rune Gjelsten har kjøpt avfallsdeponiet NOAH Langøya for 80 millioner kroner og sier til Dagens Næringsliv at han vil investere mer i miljøbransjen fremover.

• Penger til opphugging av utrangerte atomubåter på Kola-halvøya blir brukt i strid med forutsetningene, avslører en rapport fra den russiske revisjonen. Arbeidet koster dobbelt så mye når det brukes utenlandske penger som når det brukes russiske, skriver Aftenposten. Norge har bevilget 80 millioner til å fjerne to ubåter.

Oljeboring

• Lokalpolitikere fra Høyre og Ap er svært skuffet over at deres egne partier ikke står mer på for å få åpnet områdene utenfor Lofoten for letebo-

ring etter olje, skriver Dagsavisen.

• Ferske undersøkelser fra Havforskningsinstituttet viser at utslipp fra oljeplattformer påvirker fisken i Nordsjøen. Arveegenskapene blir forandret, melder NRK Rogaland.

Offentlig forvaltning

• Det er ikke ofte statlege organ legg seg så flate for kritikk frå grasrota som på rabaldermøtet om Har-dangervidda, skriver Natio-

onen

• Direktør Håvard Holm i Statens forurensningstilsyn avviser kategorisk at Miljøverndepartementet grep inn da Lyse fikk konsesjon for sitt store Rogass-prosjekt. "Utrolige beskyldninger uten rot i virkeligheten", sier SFT-sjefen, til Aftenbladet.

Genmat

• Seks land blokkerte i går for en genmodifisert mais-sort EU-kommisjonen vil le ha godkjent. Dermed er EU-striden fortsatt helt fastlåst, melder Bergens Tidende.

kalenderen

9. JANUAR 2004

Reiseliv 2004. Seminar om reiselivsutvikling med miljø, natur og kultur i fokus.
Sted: Lillestrøm
Arr: GRIP
www.grip.no

19.-21. MARS 2004

Oljekonferansen 2004.
Arr: Stopp Goliat alliansen
e-post: olje@nu.no

29. - 30. MARS 2004

International Sustainable Development Research Conference
Sted: Manchester, England
Arr: ERP erpenvironment
www.erpenvironment.org

redaksjon

REDAKTØR:
Audun Garberg | Tlf. 22 40 24 25
ag@naturvern.no

REDAKSJON:
Jens Petter Toldnæs | Tlf. 22 40 24 23
jpt@naturvern.no
Tone Mikalsen | Tlf. 22 40 24 24
tmi@naturvern.no

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 22 40 24 00 | faks 22 40 24 10
Mail: redaksjonen@naturvern.no

ABONNEMENT: 280 pr. år (privat) 600 pr. år (bedrifter) **ANNONSER:** HS Media, tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
www.naturvern.no
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 09.01.2004

Jubler over økogrillen

I fjor gikk Naturvernforbundet hardt ut og ville fjerne engangsgrillen. Grillene sørget for søppelberg i grøntområder. Men nå er det kommet en løsning organisasjonen jubler over.

TONE MIKALSEN
Natur & miljø Bulletin

Den bærebare grillen fikk prisen Unge Talenter i klassen for øko-design under Designdagen 2003.

Det er Øyvind Grønlie (24), som for øyeblikket holder på med en Mastergrad i industri-design i Danmark, som har designet grillen ved navn Urban Camping.

— Jeg har utviklet en grill som er liten og lett å frakte med seg. Konstruksjonen og materialet gjør det dessuten mulig å bære grillen med varmt kull inni, og den lager ingen stygge svimerker i bakken, forteller Grønlie.

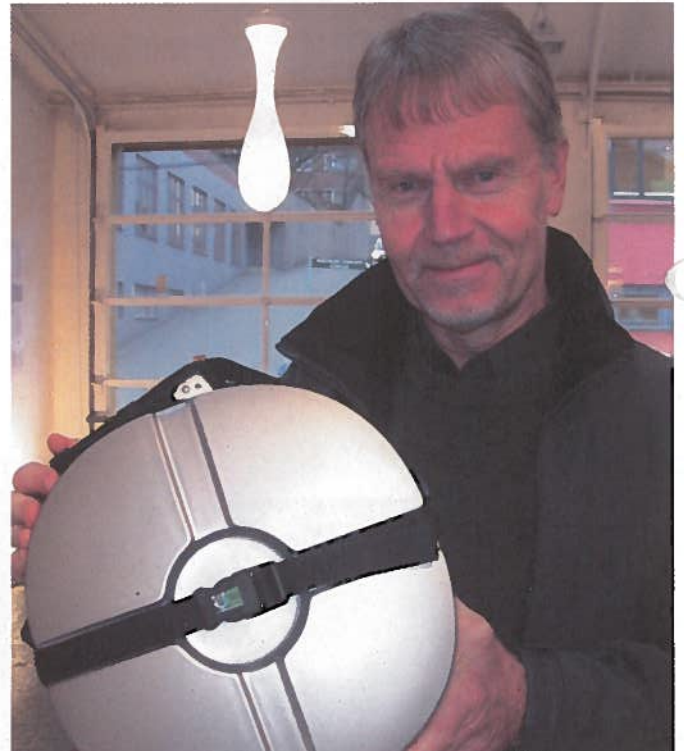
URBANT IMAGE

Hele grillen kan pakkes sammen og slenges over skulderen. Urban Camping har dessuten en dryppfri rist.

— Det vil si at fett fra grillmaten ikke havner ned i kullet, og dermed unngår brukeren både oppblussing av flammer og kreftfremkallende stoffer i maten, sier Grønlie.

“Grillen har et tøft utseende, den bygger brukerens image og er tilpasset et urbant publikum som griller på stranden og i parken”, heter det i juryens begrunnelse.

Foreløpig eksisterer miljøgrillen bare som en prototyp,

Informasjonsjef Kåre Olerud i Norges Naturvernforbund er storforyrdet med økogrillen. Han håper den skal bidra til å fjerne engangssøppelet.

men en av de store dagligvarekjedene har gitt signaler om at de gjerne vil selge produktet dersom noen vi sette den i produksjon.

SUKSESS-NØKKELEN

Naturvernforbundet håper at det skjer raskt.

— Jeg tror en nøkkel til suksess ligger i at minst en stor dagligvarekjede, men helst flere, velger å markedsføre flergangs-

Grillkull(t)! Grillkull hører med i fancy pose.

grillen og kutter engangssøppelet, sier informasjonsjef Kåre Olerud i Norges Naturvernforbund.

“Har du ikke sett sparekampanjen på TV der folk blir oppfordret til å slå av lyset? Det er ikke den rette måten å spare strøm på.”

TILLITSVALGTE MARIT KRISTIANSEN VED OSRAM-FABRIKKER GIR ENØK-KAMPANJE SKYLDEN ETTER AT 13 ANSATTE BLIR PERMITTERT, DRAMMENS TIDENDE